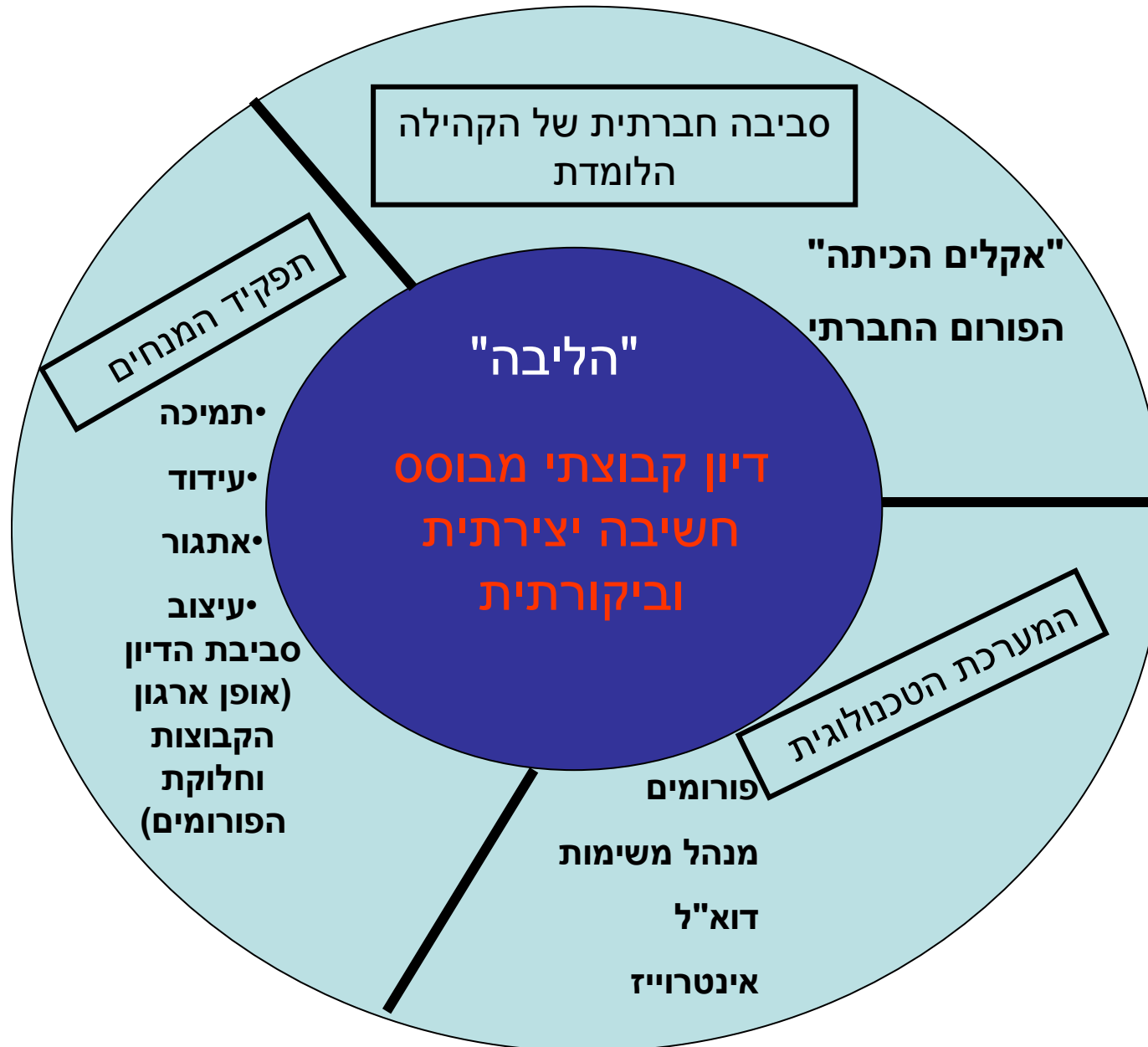

פיתוח חשיבה יצירתית וביקורתית
בסביבות פורומים מקוונים
בקורס: מידענות וחשיבה בחינוך

ד"ר אמנון גלסנר, ד"ר רפי דודזון
המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי

הכנס השישי הארצי של מיט"ל
אוניברסיטת חיפה, 6/8/08

מרכיבי סביבת הפורומים ובמרכזם ליבת הדיון הקבוצתי

השוואה בין רמות של אינטרקציות בין-אישיות ונוכחות קוגניטיבית לפני ובעקבות שימוש במחון להערכה עצמית

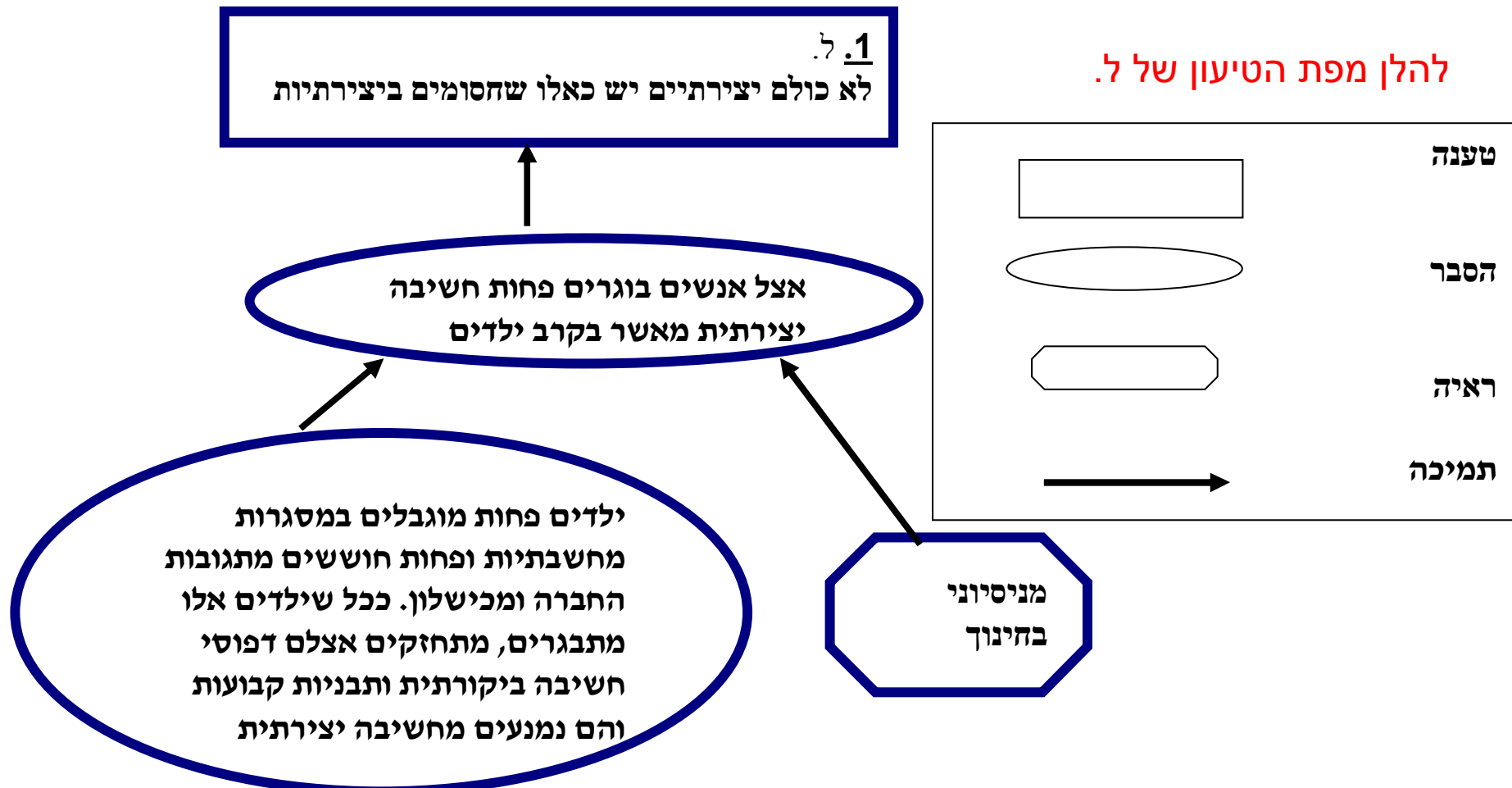
לאחר קבלת המחון	לפני קבלת המחון	
86%	54%	אחוז ההודעות שהתקיימה בעקבותיהן אינטראקציה בין אישית (נוצר שרשור)
8	1	מספר השרשורים בהם השתתפו 5 משתתפים ויותר מתוך 35 משתתפים)
11.3%	6.5%	אחוז ההודעות/תגובות שברמות של אינטגרציה ורזולוציה (הרמות של 'נוכחות קוגניטיבית' הגבוהות ביותר - על פי גריסון וחבריו 2004)

המחון להערכה עצמית (דודזון 2003) משפר במידה ניכרת את איכות ורמת הדיונים בפורומים

א. דיון על מהי יצירתיות ומי יצירתי (הטיעון של ל')

איני אדם יצירתי, ל, (21:21:51 07/04/2008)

כותבי המאמר מפריכים את הדעה כי האדם אינו יצירתי הם טוענים כי חשיבה יצירתית נמצאת אצל כל אחד וכול אדם משתמש בו. אני מניסיוני בהוראה עדה לכך שאכן **אדם יכול להיות חסום מבחינה יצירתית**. הדבר באה לביטוי בעבודתי אני כאשר חינוך שעובדת בגילאים הצעירים של גיל הגן רואה שילדים צעירים נוטים לעלות רעיונות חדשים ומקוריים במידה רבה הם פחות מוגבלים במסגרות מחשבתיות ופחות חוששים מתגובות החברה ומכישלון וככל שילדים אלו מתבגרים ומתחזקים אצלם דפוסי חשיבה ביקורתית ותבניות קבועות הם נמנעים מחשיבה יצירתית ולכן אנו נוטים לראות **אצל אנשים בוגרים פחות חשיבה יצירתית מאשר בילדים**.

ב. שלבי השתתפותה של נ. בפורום משימתי

א. דיון במליאה בנושא: מהי יצירתיות וכיצד ניתן לחלוק על טענות שנטענו על יצירתיות במסגרת מאמר שנכתב על הנושא.

ב. דיון בקבוצה מצומצמת (6 - 10 משתתפים):

1. הצפה בבעיות - להציף בעיות שונות ולהתמודד איתן דרך העלאת פתרונות יצירתיים (**חשיבה יצירתית**).

2. בחירת בעיות - לבחור שתי בעיות לדיון על פתרון מתוך הבעיות שהועלו ולנמק את הבחירה.

3. הצעת פתרונות - להציע פתרונות יצירתיים לבעיות שנבחרו.

4. בחירת פתרונות - לבחור מבין הפתרונות שהוצעו ולנמק את בחירת הפתרונות בהצגת טיעון (**חשיבה ביקורתית**).

נ. בונה ידע על יצירתיות, על ידי העלאת פתרונות יצירתיים ואחר כך בחירה מביניהם

מגיבה על טיעוני משתתף אחר בנוגע לשאלה: מהי יצירתיות (מידע מתוך הקהילה הלומדת):

...יצירתיות היא הרבה מעבר לכך: היא היכולת להתמודד עם מצבים, להמציא דברים חדשים, להתגבר על מכשולים בדרך מקורית וכיוצ"ב....

כניסה של נ. לדיון (החלק של הרחבת המשמעות)

בונה את הטיעון שלה לגבי השאלה: מהי יצירתיות (מתוך מקור מידע – מאמר – שניתן

במשימה): שנית, המחברים רואים את היצירתיות כמשהו שטמון בכל אדם ושכל אחד יכול להשתמש בשכלו על מנת להשתמש ביצירתיות שלו. יכול להיות שכולנו יצירתיים בדרך כזו או אחרת, אך ישנם אנשים שבשעת לחץ או מצוקה, אינם מגיעים לחלק היצירתי במוחם והם אינם מסוגלים לפתור בעיות ולהמציא רעיונות שיעזרו להם לצאת מהקושי....

התחלת התכנסות הדיון (חשיבה ביקורתית)

מבססת את הטיעון על ידי הצגת הסימוכין שלה והפניה מקושרת (מידע שמקורו בחיפוש ברשת של נ.):

תגובה למ....., (10:33:03 09/04/2008), פורום המליאה - חושבים על יצירתיות

אנחנו מתמודדים עם מצבים חדשים/בעייתיים בעזרת היצירתיות.

כשעלה מצב חדש שאנחנו לא יודעים כיצד להתמודד איתו, התהליך היצירתי עולה... ההסבר לקוח מהמרכז לחשיבה יצירתית / ד"ר אדווה מרגליות (מומחית לחשיבה יצירתית וחשיבה מסדר גבוה לפתרון בעיות מורכבות. בעלת Ph.D מאונ' בר אילן ו-M.A מאונ' תל אביב)

<http://www.start2create.com/creative.asp>

מומלץ להיכנס ולדעת עוד על חשיבה יצירתית. היא מוצגת שם בצורה מעניינת ומפורטת מאוד. ...

המשך התכנסות – בניית טיעון מסכם

נ. מציעה את הפתרונות שלה לבעיה שהיא העלתה (נבחרה הבעיה שהעלתה- בעיית האיחורים ועוד בעיה הנוגעת לאלימות):

20. הצעה לפתרון הבעיה,, (07/05/2008), לאחר שניהלנו שיחה עם התלמיד ועם הוריו בנוגע לאיחורים, ניתן להתחיל לפעול על פי שיטת החיזוקים. החיזוקים לא צריכים להיות חומריים - ממשיים אלא חיזוקים המעלים את הביטחון העצמי ותחושת המסוגלות העצמית של הילד...

פתרון ברמה ראשונית ואישית

נ. בוחרת את הצעות הפתרון לבעיה שהעלתה מתוך הצעות שהועלו על ידי אחרים ומנמקת את בחירתה (מצטטת בורוד את פתרונות האחרים שבחרה ואחר כך מנמקת- בונה טיעון):

בעיית האיחורים:

הפתרון הראשון שבחרתי:

ט:

"איחורים היא בעיה הנפוצה בקרב תלמידים, תופעה זו מפריעה למהלך השיעור הראשון וגם להנהלת בית הספר. תלמידים מאחרים הם אותם תלמידים בדרך כלל, שהבתים שלהם רחוקים מדי או את אלה שהולכים לאט לבית הספר או שמחכים לחבריהם, מעט מאוד שסיבת האיחור היא מוצדקת. פתרון לבעיה זו היא: 1 - להכניס את נושא האיחורים לתקנון בית הספר, וזה מרתיע חלק מתלמידים מאחרים, ושיהיה עונש רלוונטי לבעיה כמו הזמנת הורים או השעיה ליום. 2 - הפעלות בוקר: כמו כדור סל כדור רגל, רדיו על הבוקר וזה מעודד הרבה תלמידים להגיע מוקדם לבית הספר. 3 - פעילות חינוכית במסדר בוקר ולחייב כל כיתה להכין על נושא מסויים וכל הכיתה תהיה נוכחה באותו יום. 4 - סגירת שערי בית הספר בשעה 8:00 ולא לאפשר לתלמידים מאחרים אלא בסיבה מוצדקת כמו מחלה להיכנס לבית הספר. 5 - שיתוף פעולה עם ההורים שבניהם מאחרים ולעבוד יחד על חיסול תופעה זו."

- אהבתי את רעיונות 2, 3 ו-5:

ראשית, זה נחמד כשהילדים יודעים שכשהם מגיעים לבית הספר יש להם פעילות מעניינת שמחכה להם ולא מתחילים את הבוקר בלפתור תרגילים בחשבון, זה יפה ומעניין מאוד לראות את זה בפועל.

שנית, הפעילות החינוכית הכיתתית זה דבר שיכול לעזור, בגלל שתהיה כיתה שלמה שתלויה בתלמיד ובהצגה יחד איתו הוא לא יאחר כי הוא לא ירצה לאכזב אותם וזה יעודד גם את תחושת האחריות העצמית שלו כלפי עצמו וכלפי חבריו לכיתה.

שלישית, חשוב לשתף את ההורים לא רק מבחינת "אוי ואבוי, הילד שלך מאחר, הוא ייענש" אלא בפעילויות שמקיימים בבית הספר, שיחות קבוצתיות עם ההורים. לשתף אותם ולתת להם לקחת חלק בנעשה בבית הספר....

פתרון אינטגרטיבי לאחר שיתוף ידע עם עמיתים

אקלים של סביבת הבניית הידע המשותף

1. עזרה הדדית:

תוך כדי: האם יכול מישהו לשלוח קובץ המאמר של משימה 7? תודה מראש.

תגובה: ע. שלום, המאמר שצריך לקרוא על מנת לבצע את משימה 7 א' נמצא תחת הכותרת "מאמרים" באחת התיקיות הנמצאת בצידו הימני של עמוד הבית - בקורס שלנו. עליך ללחוץ עם העכבר הימני על מאמרים ושם תיפגוש בשני מאמרים. המאמר השני - "פתרון בעיות יצירתי" הוא הרלווננטי לענינו. במידה וקיימת בעיה - אתה מוזמן להתקשר בכל עת ל-050-***** אשמח לעזור. כל טוב ובהצלחה א.

בדיעבד (משובים): קיבלתי עזרה מהאחרים מהפורום המשימתי דרך דיונים.

2. פורום חברתי – שיח חופשי ברשת

תוך כדי: אני בסוף שבוע שעבר עברתי דירה. עכשיו אני בעיצומו של סידור הדירה. טיפ לאלה שעוברים דירה.... לעשות זאת בקיץ שאין לימודים ואין עבודה כי זה מטורף... /קודם כל מזל טוב ובהצלחה בדירה החדשה....

תגובה: את בהחלט צודקת, זה ממש סיוט לעבור דירה (המעבר עצמו). גם אני עברתי דירה לפני חודש בערך וזה עדיין לא נגמר.

בדיעבד: אני הצגתי כמה בעיות מהחיים שלי וקבלתי פתרונות דרך הפורום החברתי.

3. אינטראקציה עם המרצים – פורום "דלת פתוחה למרצים"

תוך כדי: סטודנט: מילת לבלוב מצאה חן בעיני, איתך הסליחה, אבל לא יודיע בדיוק את הפירוש שלה, אני יודע שהמילה הזאת באה ממילת הלב ומהלב אבל אם יש לה פירוש אחר או מובן אחר!!! חג פסח שמח.

מרצה: כאשר עלים וענפים חדשים מופיעים בצמח. בהשאלה זו ברכה להתחדשות ורעננות שאני מאחל לכולנו.

סטודנט: עכשיו הבנתי ממש מילה יפה, תודה ר. חג שמח וחופשה נעימה.

בדיעבד: הדבר הכי מעניין בשבילי הוא היחס של המרצים לסטודנטים. תגובות מיידיות ממרצים. נהייתי מהפורום למנחי הקורס. קשר ישיר עם המרצים

תובנות: גורמים מסייעים ליצירת סביבה מעודדת חשיבה יצירתית וביקורתית

- משימות אותנטיות ורלוונטיות ללומדים
- למידה אוטונומית ושיתופית
- אפשרויות בחירה רבות מותאמות לעניין האישי של הלומד
- הנחיה תומכת, מעודדת ומכוונת למידה ע"י הסטודנטים עצמם (שינוי מיקום המורה ביחס לסטודנטים) ו"דלת פתוחה" למרצים.
- יצירת סביבה חברתית תומכת ומעודדת אינטראקציות (לדוגמה: פורום חברתי, חלוקה לקבוצות דיון ועזרה הדדית בפורומים)
- שילוב בין חשיבה יצירתית לחשיבה ביקורתית (סיעור מוחין להרחבת משמעויות ולהצפת רעיונות ולאחר מכן דרישה לביסוס, הצדקה ומתן פתרונות יצירתיים מנומקים)
- עידוד תהליכים רפלקטיביים (בהנחיה כתובה במשימות, בתגובות בפורום, במחווה להערכה עצמית ובמשובים)
- גיוון דרכי הלמידה והתקשורת (שילוב למידה סינכרונית/אסינכרונית, דיון במליאה/קבוצות, משימות אישיות/קבוצתיות,